

b) Slovenija l. 1849 ima str. 320—325 nekaj njegovih pesmi, katerih je v rokopisu 27 prevzel pesniški prijatelj Stanko Vraz, ki je tudi ondi priobčil na pr. Zdiheleji (Neprašaj neprašaj kaj mene mračni, — Kaj rožice z lica mi jemlje; — Neprašaj, zakaj jaz prečuvam noči, — Okó ob polnoči ne dremlje itd.); Luni (Lepa luna kak v tihoti — V nočnih meglah ti igraš itd.); Moje 20. leto (Že dvajsti je preteklo — Dobe moje zmladlet itd.). —

c) Cvetje slovenskiga pesništva.. I. Macun.. 1850 — ima na pr. pesem: Kreganje (Naj mi para pride le, — Naj mi pride k hrami! — Rajši v kerčmo kvartat gre, — Kak večerjat z nami itd.); Voznik (V neznani zdihujem siromak globočini, — V oklopih pretezkah po tleh se valim itd.). —

d) Novice priobčile so na pr. l. 1849: Kazavec ceste; l. 1850: Žirovnica (Hopsa hola tralajla! — Kak je gora visoka itd.); l. 1857: Pesem o suši leta 1834 itd. — Kaj več o pesniku glej: Knjiž. Zgod. Macun str. 88—90; Kres 1883 str. 45 itd. — Na primer bodi po Novicah l. 1849 (cf. v Novic. 1845: Razne pota — Rodoljub Ledinski):

Kazavec ceste.

1. K polni lajti.

Kod je k polni lajti cesta?
Sončni kjer bleši se kraj
Z Bogam 'z svojga skoči gnezda,
V žitno polje se podaj:
Tam z lopato skerben bodi,
S plugam sèm in tamo hodi!
Odtod cesta v gumno pelja,
Z gumna pelje v lajto, v klét,
Če bo zmanjkala ti melja,
Imaš v mlini kaj zemlet, —
Tod se k polni lajti hodi,
Tod z lopato skerben bodi.

2. K denarjem.

Ktera pot pa k rajnsku pelje?
Očeš ti do rajnska prit',
Naj se ti ne vtoži dela,
Net ne hodi v kerčmo pit:
Če gredoč te žeja najde,
Naj pri čisti vodi prajde.
Pazi, da se ne sramuješ
Plesniviga krajcarja;
Krajcar trikrat če poštuješ,
Tak za plač ti grošek da:
Krajcarje če tak ediniš,
V kratkim celi rajnašek gviniš.

3. K prazniku.

Kod pa naj ravnejši pelja
Pot k veselim prazniki?
V tjednu če se oistro dela
Brez nesreč in žalosti,
Tak v soboto na večar
Gre giban'ca na lopar.
Drugi den nas jarno zvoni
V cerkev k meši vabijo,
Ino gor k nebeškim troni
Svete pesme romajo;
Vsi se v praznik veselimo
In brez truda ga svetimo.

K siromaštvu.

Ktera pot sromaštvo kažeš?
Da zogibat' se ti znam.
Ti zogibat? Aj, kak lažeš!
Skoz pa te na sebi 'mam.
Kjer so kvarte, kjer je vino,
Tam živiš ti nad živino.

Idi 'z ene kerčme v drugo,
Kvartaj ino pij, stepuh!
V eni boš, da ne bo dugo,
Najšel en kanjer za kruh.
Tistiga na ramo vzemi,
Očenaš in pal'co premi!

Še en lonček bo v kanjeri;
Ko te žeja rada 'ma,
Studenec če najdeš, kateri
Čisto hladno vodo da,
Kó boš žejen, ne pozabi,
Ž njim enkrat vodé zagradi.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

Slomšek je bil vzgledni pisatelj posebno pri spisovanji životopisov. Kako živo, veselo in ob enem poučljivo je Slomšek naslikal življenje slavnih domoljubov! Vsak životopis njegov obsega vse polno pedagogičnih nauk. Pred seboj imamo „Drobtinice“ l. 1862., v katerih najdemo vse polno spisov iz njegovega peresa. To so morebiti njegovi najboljši članki, kar jih je kdaj priobčil po svojem neprecenljivem letniku. Dozdeva se nam, kakor bi bila blaga duša njegova čutila, da so njegovi dnevi šteti. Zato je priobčil v tem letniku toliko temeljitih spisov, da obsegajo 132 strani; toliko njegovih spisov ne obsegajo nobene „Drobtinice“. Posebno znameniti so ti njegovi spisi: „Vaje cerkvene zgovornosti“, „Poduk za berače“, „Ogovor Slovencev“, „Graja nemškutarjev“.

„Milo zdihtovanje po miru“. „Slava rajnim domoljubom in utemeljiteljem našega slovstva“. „Otokar V., štajerski mejni grof, ustanovnik žečkega samostana kartuzijanskega na Slovenskem“. „Franc Čepe, dekan Jareninski“.

Kdor je te članke prebral, prepričal se je zadosta, kako toplo je Slomšek svoje Slovence ljubil in kako jih je hotel vsestransko izobraževati. Tù vidimo, kako veliko važnost je polagal na govorništvo, kako je hotel v članku „ogovor Slovencev“ njih ponos vzbuditi, kako jih pa obvarovati pred domačimi odpadniki, ki želé le njih pogin, kako jim pa nazadnje kot dobri kristijan vender le ljubi mir priporočuje. S spisom, ki pripoveduje o poglobitvinih točkah naše slovstvene zgodovine, pa hoče z znanstvenega stališča utemeljiti svojim rojakom národno prepričanje. V životopisu „Franc Čepe, dekan Jareninski“, je zopet vse polno lepih nauk za razne primere v življenji in za različne stanove. Tudi v tem spisu Slomšek ni zamudil priporočiti starišem domače šole, in sicer s temi le besedami: „Domača šola bila je očesce njihove (Čepe-tove) skrbí in previdnosti, ter so si vse prizadevali, naj bi dobro slovela, ne le po nauku, timveč po lepi krščanski obnoši.

Gostokrat so v šolo pogledali, poprašali, kako se deca učijo, pozvedovali, kako se vedejo na potu, kako domá; so pohvalili pridne, pa tudi malopridne pokregali; so pa tudi posvarili stariše, če niso otrok pridno v šolo pošiljali, in jih slabo redili; dobro so namreč vedeli, da iz dobre šole prirastejo boljši — iz slabe šole pa slabši časi, kajti so časi ravno taki, kakoršni so ljudje. Šolcem kako nedolžno veselje narediti, bila je njihova radost, bodi pri prvem svetem obhajilu, ali na sv. Alojzija dan. Radi so imeli, ako so stariši in srenjski župani se radovali s svojimi otroci; ljubo jim je bilo čedno popevanje mladih ljudi, mrzelo pa na vsako potuhnjeno spako. Stokrat bolje nobena, kakor pa slaba šola, v kateri se otrok še prav sedeti ne naučí; iz slabih šol imamo toliko postopačev in večidel slabih ljudi.“

Da pa Slomšek ni same šole pripoznal za edini faktor, ki more zboljšati mnogovrstne napake, nahajajoče se med našim národom, dokaz nam je sicer vse njegovo delovanje, zlasti pa marsikateri njegovi spisi, ki govoré o vzgoji. Kako dobro je poznal pomanjkljivosti v izreji naše mladine, pokazal je Slomšek posebno v kaj jedrnatem spisu „Zlata svatovščina“, ali kako otroke rediti“. (Drobtinice 16. letnik.) Tudi tù, kakor marsikje drugod, rabil je Slomšek povestne oblike, da je celo kopo jedrnatih nauk napisal, in vse to v tako mični, domači besedi, da je kar veselje brati te gladko tekoče, zlate besede. Človek, prebravši jih, ne želí nič drugega, nego to, da bi slovenske knjige in časopisi, ki dohajajo ljudstvu v roke, tudi dandanes prinašali take neprecenljive pedagoške spise. Le pogledjmo, kako Slomšek začénja to svojo didaktično povest, kako si zna čitatelja pridobiti, da bi rajše prebiral naslednje nauke*): „Stari oče Podgoršek so s svojo ženko Katarino zlato gostijo obhajali. Pet sinov in pa tri hčere, tri in dvajset vnukov in vnučic bilo je na gostiji prav židane volje, kateri so očetu in dedeku srečo vošili, da so toliko srečno učakali s svojo ljubo ženo svojih petdeset zakonskih let. Tudi sosedov se je na večer nabralo, kateri so se v gostivnici prav veselo pogovarjali od mnogoterih rečí, ter Podgoršeka hvalili, da ima tako vrle, poštene otroke. Res, da so Podgoršekovi krog mize sedeli, kakti mladike okoli svoje oljke; in bilo je vnukov lepo gledati, kakor žlahno grozdje na brajdi, ki srečno hišo prijazno objema in venča.

„Povej nam vendar sosed, kako si ravnal, da si tolike starosti učakal?“ popraša županov Tomaž. „Ni mi potreba dolgo razlagati, kako se življenje podaljša in pa zdravje ohrani:“ odgovorijo stari ženini s častitljivo belo glavo. „Moli in delaj po svojem stanu, kar je prav, in se ne preženi. Pij in jej za potrebo in varuj se nezmernosti. Vzemi

*) Slomškovega sloga tudi tukaj nismo prenevali.

za dobro, kar ti Bog dá, ter se veselja ne prevzemi, pa tudi preveliki žalosti ne vdaj in bodi zadovoljnega srca, ker Bog za vse skrbi, in kar stori, vse prav naredi.“

V krajših in daljših dvogovorih kmetских ljudi podaja Slomšek veliko najpotrebnejših naukov iz vzgoje. Najprvo priporočuje starisem šibo rekoč: „Stariši brez šibe in pa kralj brez meča hitro zgubijo čast in oblast.“ Nadalje priporoča starišem, naj se veliko otrok ne bojijo, toda prvo dete naj prav skrbno in dobro odgojijo, češ potem bode prvo dobri vzgled vsem drugim. S takimi in enakimi besedami je stari zlatoženin Podgoršek pohvalil svojega pridnega sina Janeza. Modri sin Janez pa odgovori: „Kakoršni stariši, takšni otroci. Radi smo gledali ljubega očeta in blago mater; in kar smo čuli in vidili, smo veliko rajše in lažje storili, kakor bi nas bili še tako skrbno učili. Tudi pri otrocih je resnična beseda: Besede mičejo, vzgledi pa vlečejo. Nismo čuli kdaj kleti, ne legati, ne opravljati; tako smo se lahko slabih razvad in grešnih napak varvali. Je ktero kaj nespodobnega počelo, hitro so mati zakričali: Fej! nikar tako; to je grdo! In dosti je bilo. Še dobro vem, kako ste me bili oče nažgali, ko sim bil pisan lovčec (nožic) pri sosedu vzel in ga nevedoma domu prinesel. Za roko ste me gnali, da sim lovrek ravno na tisto mesto položil, iz katerega sim ga bil izmeknil. To zdravilo je za vse žive dni pomagalo ne le meni, temveč tudi mojim mlajšim bratom in sestram.“

S tako in enako ljubko besedo se nadaljujejo dvogovori o svojeglavnih, o jezičnih, togotnih, izbrljivih, sladkosnednih, ošabnih, zapravljenih, skopih otrocih, o vzrokih, zakaj otroci taki postanejo, pa tudi o sredstvih, s katerimi se takim slabim lastnostim v okom pride. Govor je tudi o pijancih, igralcih in prešešvalcih; zelo potreben nauk je vpleten tudi o tem, kako naj starši pazijo, da svojim otrokom to dolgo ohranijo, kar mladino naj bolj kinča, to je: čista nedolžnost in prava sramožljivost. V tej zadevi pravi blagi naš pedagog tako le: „So dečki in dekleta svojih sedem let dorasli, ne dajte jim v eni postelji skupej ležati, ne golim letati, ne kopati se eden z drugim spolom; posebno pa skrbno gledajte, kaj v samoti, na paši, ali v kakem kotu počenjajo. Taka pazka naj bo sosebno materna skrb. Sramožljivost otrok je sveti čistosti varuška. Otroke v krmo jemati, v kateri se nesramno klafa in se nespodobno cukajo, je za mladino smrtna nevaršina, za starše smrten greh. Ko sem v šolo hodil, nam niso dali pod mizo rok držati, ne dečkom v hlače rok vtikati; celó križem noge sedé devati so nam prepovedali in so prav storili. Otrok prepezo spozná, kaj strašnega zna.“ Še se nahaja nekaj lepih in koristnih naukov v tem dobrem spisu, katerega kinčajo zlasti dobri pregovori in izreki. V rabi teh je bil Slomšek vzgleden skozi in skozi. V svoji pisateljski torbi je imel vse polno narodnih prislovic; kar jih je pa posnel iz drugih jezikov, dal jim je mično in primerno slovensko obliko; vse je pa znal kaj spretno rabiti. (Dalje prih.)

Avtoriteta in svojevolja v šoli.

Obravnavano v „Pedagogijski jednoti za Prago in okolico“.

(Dalje.)

Učitelju se je dorazumeti z roditelji o daljnjej kazni učencevej. To bi bilo zares jako izdatno sredstvo, ko bi ga učitelj imel popolnoma v svojej moči; ali ker je to le pri dobri volji roditeljev, ostaja vedno le problematiško.

Koliko se je pač treba poganjati, da pošljejo neskrbni roditelji svojo deco v šolo! Kako tedaj, da bi še sami na poziv učiteljev dobrohotno v šolo prišli! Mnogi pustijo, da ostane učiteljev poziv pozivom ter ne pridejo, drugi sicer tudi ne pridejo ali pošljejo učitelju vsaj glas, da nimajo po kaj v šolo hoditi, drugi zopet se znajo tako izvrstno